

Frédéric Rouvillois

*D*olitetea

UN DICȚIONAR NOȘTALGIC

traducere din limba franceză de
CĂTĂLINA STERIU ȘI MIRCEA VASILESCU

CUPRINS

Abreviere	11
Accent	12
Accident la masă	13
Adolescent	14
Adresă	15
Anghinare	16
Animal domestic	17
Animalitate	18
Aniversare	21
Antipolitețe	22
Apelativ intim	25
Aplauze	25
Arabă (Politețe)	27
Arătatul cu degetul	31
Argou	33
Arme	34
Arme de foc	35
Aroganță	36
Așeza (a se)	37
Atenție	38
Autodeprecieri	39
Avariție	40
Bani	41
Batistă	42
Bătrânețe	43
Becassine	47

Bijuterii	49
Bol pentru clătirea degetelor	50
Bol pentru clătirea gurii	51
Botez	52
Bretania	55
Bună ziua!	57
Bunătate	60
Bune maniere	60
Bunici	61
 Cadou (din partea invitatului)	62
Cadou de Crăciun	65
Cafea	67
Cap acoperit	67
Carte de vizită	68
Carte poștală	71
Căra (a)	72
Cască (a)	73
Cântec	73
Ceafă	74
Ceai	74
Ce-o să se spună?	76
Check	77
China	78
Cimitir	84
Cizela (a)	85
Coate	85
Contradictorii (norme)	86
Convenabil	88
Cum trebuie	89
Curaj!	89
Curea	90
Cuțit	91
 Da întâietate (a)	93
Dandy	93
Dar	96
Degete (a te hrăni cu mâna)	97
Democrație	99
Deontologie	101
Desuetudine	102
Dinte	104
Diplomatic (Protocol)	104
Doamnă, domn	108
Doliu	109
Domnișoară	111

Dreapta (și o șterge)	111
Dulcețuri	111
Duminică	113
Dumneavoastră (familial)	113
Englezește (a o șterge)	117
Eructa (a)	117
Eschimos	119
Etichete	123
Eufemism	123
Europa	124
Exactitudinea	125
Expectorare	126
Face cu ochiul (a)	129
Face nazuri (a)	129
Familiaritate	130
Familie	131
Farfurie	136
Femeia (mea)	137
Fir-ar!	137
Foc	138
Formule de politețe	139
Fotografie	140
Franța	141
Furculiță	143
Galanterie	145
Galea regilor	146
Gălușcă	146
Germania	147
Gesturi	151
Golf	151
Gratuitate	155
Gumă de mestecat	155
Gură (sărut pe)	156
Gură	157
Guturai	158
Handicap	159
Homosexualitate	160
Iertare	162
Igienă	164
Indiscreție	166
Inel	167

Internet și cărți	167
Italia	171
Încălțările (a-și scoate)	175
Încălzire	176
Încântat!	178
Întârziat	178
Jandarm	180
Japonia	182
Jersey	190
Lavaj	192
Lăcuste	192
Lăudăroșenie	193
Lei	194
Lift	197
Liniște la toalete	197
Lumini	198
Luptă de politețe	199
Marea Britanie	200
Mareșalii Franței	204
Masă (așezare la)	204
Mănuși albe	207
Măsură	208
Moale (strângere de mână)	208
Modestie	209
Morală	209
Moutza	210
Mulțumiri	211
Naturism	213
Negativ	214
Nivelare	214
Notă de plată	215
Nu!	216
Ochelari	217
Onomastică	217
P.R.B.	219
Parfum	221
Parlament	221
Partea înălțată a pavajului	223
Palmuire	224

Păr	225
Părinți	226
Pedepse corporale	227
Pentru puțin	229
Plaja	230
Plecare (oră de)	232
Pocnitul din degete	232
Politețea inimii	233
Politețea îndrăgostiților	234
Poreclă	235
Prenume (alegerea prenumelui)	236
Prenume	236
Prioritate	238
Pronume posesiv	239
Provență	239
Pupături	241
Q	245
Rahat!	245
Rallye	246
Răpire	248
Războiul cel mare	248
Răde (a)	250
Regim	253
Religie	255
Republicane (maniere)	255
Respect	256
Reținere	256
Reverență	257
Roma (în)	258
Rugăciunea dinainte de masă	259
Ruptură	260
Rusia	261
Salată (cuțit pentru)	264
Salut	265
Sărutatul mâinii	268
Scandinavia	270
Scenă de menaj	272
Scobitoare	272
Sfertul de oră academic	274
Simțul comerțului	275
Slujbă	276
Sosuri	276
Sparanghel	277

Spate	278
Statele Unite	278
Strănut	285
Stropi de salivă	286
Supermarket	287
Superstiții	289
Școală	290
Șervet	294
Șușoteli	295
Tact	296
Tatuaj	297
Temperatură	298
Titlu	298
Trening	299
Twitter	299
Țărani	301
Țările de Jos	304
Ținută	305
Uitare	307
Umbrelă	308
Umor	308
Unghii	309
Uniformă	310
Urări	310
Urbanitate	315
V	317
Vârsta (a-și spune)	318
Vârsta	318
Vinul (a servi)	320
Vișel (cap de)	321
Vizite	321
Vremurile bune	323
Whisky	326
Xenofobie	326
Yes!	326
Zât!	328
Zgomot	328

După părerea mea, există puține momente la fel de savuroase și de fermecătoare ca acelea care urmează gestului de a-i săruta mâna unei femei care nu se așteaptă la asta. Luată prin surprindere de acest mic miracol gratuit, care nu are decât rolul de a-i aduce un omagiu, ea se va îmbujora puțin, va zâmbi și își va aminti multă vreme de această modestă scânteie de deferență, venită să confere un sens poetic vieții cotidiene. În cealaltă extremă, nu cunosc ceva la fel de tulburător ca privirea deznădăjduită a unui bătrân căruia nimeni nu-i oferă locul în metrou și care ezită între epuizarea provocată de statul în picioare, preț de o stație, și umilința provocată de o cerere care va fi poate refuzată.

Mici fericiri sau tragedii mărunte, atât unele, cât și celelalte incită la reflecție în ceea ce privește faimosul „trai în comun“, această „țesătură socială“ atât de vitală și atât de ușor de distrus. Rămâne să reflectăm la ceea ce ar însemna o societate fără politețe și respect. Și să ne gândim așadar, cu o mică strângere de inimă, la perioada, nu atât de îndepărtată, când manierele păreau cel mai răspândit lucru din lume. Când ele făceau parte din viața de zi cu zi, pe care o transformau într-una mai calmă, mai puțin aspră și, în general, mai respirabilă.

Contează prea puțin dacă această epocă ideală a existat cu-adevărat: cert e că politețea a avut întotdeauna legătură

cu o anumită nostalgie. Asta nu e o noutate: „Cine nu a cunoscut Vechiul Regim nu a gustat din plăcerea de a trăi”, afirma Talleyrand, în timp de doamna de Genlis, care a publicat unul dintre primele dicționare de *savoir-vivre*, condamna caracterul greoi al noilor uzanțe, prin comparație cu manierele rafinate care existau în Franța înainte de Revoluție, pe vremea când ea era domnișoară. Un tot instabil de reguli privind comportamentele în societate, politețea se schimbă de fapt încontinuu și, în această privință, fiecare dintre noi poate să constate în ce măsură au evoluat codurile din copilăria sa: ceea ce face din politețe, printre altele, un instrument de măsurare a timpului care trece și a unei tinereți care se duce... Un cod cu siguranță însă impregnat de amabilitate și melancolie.

Măsură a timpului trecut, barometru al schimbărilor – asta înseamnă în mod special politețea, mai ales când se produc rupturi majore, ca acelea pe care le-au cunoscut Talleyrand sau doamna de Genlis, odată cu Revoluția Franceză. Sau aceea cunoscută de Franța în anii 1960 și 1970 și simbolizată de „evenimentele din mai '68”. De atât dispreț față de o politețe considerată burgheză, inegalitară, arhaică și ridicolă, am sfârșit prin a crede că putem să ne privăm de ea sau că putem să o înlocuim, în mod avantajos, cu o „politețe a inimii”, sinonim al sincerității și al relaxării. Din nefericire, această scamatorie, departe de a suscita înflorirea unei fraternități proaspete și vesele, a afectat rapid reperele și a tensionat legăturile, până când, după un sfert de secol, lumea s-a resemnat, a revenit la bunul-simț și a înțelege că politețea nu e un simplu instrument de reproducere a elitelor, ci (de asemenea și în primul rând) și un mijloc de a le face viața mai ușoară oamenilor, în special a celor mai modești. Analizată din perspectiva ei istorică, politețea poate deci să suscite o anume nostalgie, dar în niciun caz disperare, la al cărei

antipod se află de altfel nostalgia, întrucât ea lasă să se întrevadă posibilitatea unei întoarceri și presupune chiar faptul că nimic nu e pierdut definitiv.

Din fericire! Căci politețea nu răspunde numai unei nevoi sociale, ci ea poate să fie o sursă zilnică de plăcere. Plăcere de a respecta codurile, oricât de ciudate, de bizantine sau de excentrice ar fi ele, și uneori plăcerea de a le exploata sau de a le exacerba: e foarte amuzant să faci ceea ce alții nu mai fac, să amintești, prin comportamentul tău, ceea ce a fost uitat și, spre exemplu, indiferent ce ar crede experții autoprocamați, să inserezi, la finalul unui mail, o lungă formulă de politețe, în locul banalului „Salutări cordiale”, care poate fi prescurtat prin laconicul „Sal. cordiale”, totul din dorința de a câștiga timp. „Plăcerea de a oferi, bucuria de a primi”, scria pe „pliculețele cu surprize” ale copilăriei noastre, roșii pentru fete, albastre pentru băieți: același lucru e valabil și în cazul politeții. Chiar dacă morocănoșii neagă, e plăcut, e reconfortant și chiar frumos – s-o spunem drept – să vedem pe cineva oprindu-se și așteptând la ieșirea de la metrou, pentru a ține ușa unui necunoscut. E plăcut ca un om să se comporte manierat față de o persoană pe care nu a văzut-o niciodată, pe care nu o va mai revedea, oferindu-i timp și atenție.

Iată de ce, în lumea noastră prozaică și individualistă, obsedată de utilitate și de viteză, politețea pare mai necesară ca oricând. Ea rămâne, cel puțin, una dintre acele „mici virtuți”, care ne permit să rezistăm. Ceea ce mi se pare că justifică apariția unui dicționar pe această temă, nu-i așa?